

# Berichten

## Historische Prijs van Noord-Brabant 1999

Dit jaar zal voor de eerste keer in de geschiedenis de Historische Prijs van Noord-Brabant uitgereikt worden. Deze belangwekkende prijs is een initiatief van de Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening (BRG) en zal worden uitgereikt aan een persoon die in grote mate heeft bijgedragen aan de bevordering van de Brabantse geschiedbeoefening.

De prijs bestaat uit een geldbedrag van f 10.000,- en een gedenkteken. De toekenning geschiedt op basis van een voordracht aan het bestuur van de stichting BRG, die wordt uitgebracht door een jury die bestaat uit Prof.dr. P.M.M. Klep, Dr. A.J.A. Bijsterveld en Dr. A.W.F.M. van de Sande.

Aanmelding bij het bestuur van de Stichting BRG, Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch o.v.v. 'Aanmelding Historische Prijs Noord-Brabant'. Informatie: (073) 614 61 93. Een folder over de prijs is beschikbaar bij de Stichting BRG.

## Zaterdag 11 september: Open Monumentendag

Zoals elk jaar wordt de Monumentendag georganiseerd rond een bepaald thema. Dit jaar wordt het een heel bijzonder evenement. 's-Hertogenbosch heeft gekozen voor een thema, dat afwijkt van het landelijke. Het Bossche thema is dit jaar 'Interieur'. De aanleiding voor dit thema is de unieke tentoonstelling *'s-Hertogenbosch Binnenskamers* in het Noordbrabants Museum. De tentoonstelling die van 10 juni 1999 - 3 oktober 1999 wordt gehouden, zal op Open Monumentendag, 11 september, gratis toegankelijk zijn!

Op Open Monumentendag zal het bovendien mogelijk zijn een groot aantal historische interieurs 'in het echt' te zien. Een groot aantal particulieren in 's-Hertogenbosch heeft zich bereid verklaard hun woning of bedrijf voor deze ene gelegenheid voor het publiek open te stellen. Op 11 september organiseert de Kring Vrienden van 's-Hertogenbosch bovendien

rondleidingen. De tentoonstelling en een aantal Bossche interieurs zijn op die dag te bezoeken onder deskundige leiding.

## Boek over de vestingwerken

Op 11 september, Open Monumentendag, wordt het tweede deel van de Bossche Archeologische en Bouwhistorische Bijdragen gepresenteerd. Onder de toepasselijke geuzennaam 'De Moerasdraak' krijgt de lezer op 70 rijk geïllustreerde bladzijden de geschiedenis van de vestingwallen van 's-Hertogenbosch te zien. De prettig leesbare tekst is verzorgd door twee bouwhistorici, Gabri van Tussenbroek en Ronald Glaudemans. Zij hebben het vooronderzoek verricht ten behoeve van de restauratie van de vestingmuren. Veel nieuwe gegevens en afbeeldingen zijn hierbij aan het licht gekomen. Het boekwerkje wordt uitgegeven door de Stichting Archeologie en Bouwhistorie 's-Hertogenbosch en omgeving in samenwerking met Waanders Uitgevers en Boekhandel Adr. Heinen. Het zal voor een sympathieke prijs in de boekhandel te verkrijgen zijn. Zeer aan te bevelen!

## Tentoonstelling 100 jaar KNOB

De Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond bestaat dit jaar 100 jaar. Deze oudste particuliere vereniging op het vlak van de monumentenzorg heeft veel invloed gehad op de zorg voor de bebouwde historische omgeving en de wijze van beheer en restauratie van monumenten. In het jubileumjaar trekt er een fototentoonstelling over de geschiedenis van de bond en de monumentenzorg door het land. Hierbij worden de belangrijkste monumentensteden aangedaan. 's-Hertogenbosch sluit de rij. Gedurende de periode van 1 september tot 25 september 1999 is de tentoonstelling te zien in de Oude Sint-Jacobskerk, Bethaniestraat 4 (het gebouw van de afdeling BAM), op werkdagen van 10 tot 17 uur. Het gebouw is ook geopend op Open Monumentendag 11 september. Toegang gratis. U bent van harte welkom!

## Nieuws uit het Stadsarchief

### Aanwinsten

In december 1998 en in maart 1999 verwierven wij een groot deel van het archief van de **Woningbouwvereniging 'Beter Wonen'** die op 8 april 1920 werd opgericht. De oprichters waren leden of sympathisanten van de SDAP en het NVV. In de toen nieuwe wijk De Muntel kreeg de vereniging een kavel toegewezen ten noordwesten van het Taxandriaplein. Hier verrees wat in de volksmond al gauw 'het rooie blok' heette. Na de oorlog werden daaraan in diverse nieuwbouwwijken complexen woningen toegevoegd. Onlangs fuseerde de vereniging met drie andere woningbouwcorporaties in de Stichting Sociale Woningbouw en Beheer (SSW).



Het 'rooie blok' in De Muntel, 1966.  
(Foto: Stadsarchief)

Een belangrijke aanwinst is de door het Museum Langeveld te Noordwijkerhout aangelegde collectie van het voormalige Bossche bedrijf **De Gruyter** die dit museum eind 1998 aan het Noordbrabants Museum schonk. Het 'platte' deel van de verzameling bestaande uit documentatie, foto's, films, archiefstukken, drukwerk en tijdschriften werd door het Noordbrabants Museum aan het Stadsarchief in bruikleen gegeven.

Op Paaszaterdag schonk mev. G. de Poorter ons een verzameling stukken van wijlen haar vader over **de bevrijding van 's-Hertogenbosch** in oktober 1944 en de tijd onmiddellijk daarna. Interessant zijn

een verslag van de moord op kapelaan Koopmans en verslagen van de bevrijding in dorpen rond de stad: Heesch, Berlicum, Heeswijk en Schijndel.

### Nieuwe toegangen

Het is de bedoeling dat alle papieren toegangen op de archieven die in het Stadsarchief worden bewaard (inventarissen, regestenlijsten e.d.) in de computer worden ingevoerd. De belangrijkste toegangen zijn al digitaal. Tot nu toe gebruikten we daarvoor het programma WP 5.1, na de overgang de komende zomer naar Windows NT zullen deze toegangen worden geconverteerd naar Word. De digitale toegangen zijn in de studiezaal te raadplegen middels de werkstations. Wie van papier houdt kan terecht in de al lang bestaande inventarisbanden. Het voert te ver om alle gedigitaliseerde toegangen hier te noemen. In maart werden echter drie veel geraadpleegde, zeer grote bestanden overgezet, namelijk de inventarissen op de archieven van het Clarissenklooster te 's-Hertogenbosch en op de archieven van de Negen Blokken en de regestenlijst van de oorkonden uit de periode 1274-1500 in het archief van het Groot Ziekengasthuis te 's-Hertogenbosch. In principe zijn alle gedigitaliseerde toegangen ook te koop (op diskette). U kunt daarvoor contact opnemen met de balie van de studiezaal.

Eind 1998 verwierven wij door bemiddeling van de heer J. Bader te Breda van mevr. Cahen te Vught de aantekeningen en andere papieren van wijlen haar echtgenoot **Max Cahen**. Deze collectie, verpakt in 10 dozen, is inmiddels door Ton Kappelhof geordend en geïnventariseerd. Ir. Max Cahen hield zich intensief bezig met genealogieën van Joodse geslachten, voornamelijk in Noord-Brabant, met de Joodse gemeenten van Oisterwijk en 's-Hertogenbosch en met de Joodse geschiedenis in het algemeen. Interessant zijn ook de herinneringen van Cahen aan zijn eigen jeugd en aan markante Joodse Bosschenaren.

Het project **Doopt-, Trouw- en Begraafboeken** maakt goede vorderingen. Het raadpleegbare bestand telt nu bijna 60.000 records. Alle achttiende-eeuwse dopen van de stad 's-Hertogenbosch en

omringende forten zijn ingevoerd. Het zal nog wel enkele jaren duren voordat het project voltooid is. Het Stadsarchief bezit verreweg de grootste collectie doop-, trouw- en begraafboeken van Noord-Brabant. De invoer van de gegevens geschiedt thans door vier vrijwilligers. Personeel van het Stadsarchief controleert alle gegevens, zodat een kwalitatief goede basis-registratie, een Gemeentelijke Basis Administratie (GBA) avant la lettre ontstaat.

Opdracht is gegeven om het nog niet met de computer ontsloten deel van de **bibliotheek** in te voeren. Het gaat om naar schatting een derde deel van de collectie die ongeveer 20.000 titels telt. Zwaartepunten in het bestand zijn naast 's-Hertogenbosch en Rosmalen de gezondheidszorg en de sociale zorg.

In 1985 startte op het Stadsarchief de automatisering. Enkele jaren lang liep het Stadsarchief landelijk gezien voorop, maar in de wereld van de bits en bytes wordt heel hard gelopen. De voorsprong van toen is daardoor verloren gegaan. Wij maken ons nu op om een inhaalslag te maken. In de zomer/vroege herfst van dit jaar gaat het Stadsarchief over naar het besturingsprogramma **Windows NT**. De bestanden in Wordperfect 5.1 en Freebase 5.2 worden dan overgezet naar Word 8 en naar een nog te maken applicatie op het programma Access 8 (beide programma's maken deel uit van Office Suit 97). Zolang de applicatie nog niet klaar is, blijven de Freebase-bestanden te raadplegen in de studiezaal. Er wordt verder gewerkt aan een nieuw informatiemodel wat ertoe moet leiden dat op een vraag van de klant de computer voor hem/haar in alle bestanden gaat zoeken en antwoordt welke archiefstukken, boeken, artikelen, foto's, geluidsbanden enzovoorts, betrekking hebben op zijn favoriete onderwerp of persoon. In de vroege zomer wordt tenslotte een begin gemaakt met het digitaliseren van de zwart/wit foto's uit de historisch-topografische atlas. Hieraan wordt een indexerprogramma gekoppeld, waardoor de foto's straks op het internet en in de studiezaal zijn te raadplegen.

### De Boschboom

Op maandag 27 september a.s. wordt in Sociëteit Amicitia en De Zwarte Arend aan de Peperstraat 15 te 's-Hertogenbosch de Algemene Ledenvergadering gehouden van de Kring voor Geschiedenis en Heemkunde 'De Boschboom'. Aanvang 20.00 uur. Tevens zal op deze avond een lezing worden georganiseerd. Bij het ter perse gaan van dit nummer is het onderwerp van de lezing nog niet bekend. Nadere informatie volgt.

### Tentoonstelling in Rotterdam

#### 'Meester van de situatie'

Van 24 juli tot 5 september 1999 exposeert het Nederlands Architectuurinstituut te Rotterdam werk van ir. Jos Klijnen (1889-1973). Klijnen creëerde een oeuvre op het grensvlak van architectuur en stedenbouw waarbij hij moderne en traditionele elementen verenigde. Met name in het Limburgse landschap liet hij als stedenbouwkundig adviseur van vele gemeenten zijn sporen na. Op architectuurgebied had vooral het monumentale gebouw als bepalend element in de stedelijke ruimte zijn belangstelling. Zo werkte hij in de nadagen van zijn carrière aan een spectaculair plan voor een **nieuw Concert- en Congresgebouw** in 's-Hertogenbosch dat als scharnier tussen de historische binnenstad, de Bossche Broek en het net opgeleverde Plan Zuid moest fungeren. Het sculpturale, ronde gebouw werd in het plan als 'Stadkroon' gesitueerd maar uiteindelijk nooit gerealiseerd.

Bezoekadres:

Museumpark 25, Rotterdam.

Openingstijden:

zondag 11-17 uur, dinsdag - vrijdag 10-17 uur en zaterdag 10-17 uur.

### 's-Hertogenbosch Binnenskamers

Van 10 juni tot en met 3 oktober 1999 kunt U de tentoonstelling **'s-Hertogenbosch Binnenskamers** bezoeken in het Noordbrabants Museum. De tentoonstelling geeft een veelkleurig beeld van het leven achter de Bossche gevels tussen





Affiche tentoonstelling Binnenskamers  
(Foto: Noordbrabants Museum)

1580 en 1830. U kunt op bezoek gaan bij de pensionarisweduwe Josina Copes (1704), een blik werpen in het kantoor van notaris Van Asten (1710) of 'aanschuiven' in de herberg De Blinde Spiegel van Willem Lam (1721). Ook soldaat Joost Teunissen (1673) is present, evenals de jurist mr. Andreas Demetrius (1707), leerlooier Johan van den Bichelaar (1778) en de organist van de Sint-Jan Abraham des Millevilles (1754). U kunt proeven van de huiselijke sfeer uit lang vervlogen tijden. Op visite bij Bosschenaren uit een ver verleden.

De Bosschenaren uit het verleden worden bijna letterlijk tot leven gewekt. Niet alleen met verhalende audioprogramma's, maar ook door de aanwezigheid van zeventiende- en achttiende-eeuwse Bosschenaren die 'gespeeld' worden door leden van Moyses Bosch!

Er is veel te zien en (mee) te beleven op de tentoonstelling **'s-Hertogenbosch Binnenskamers**. Bovendien verschijnt bij de tentoonstelling een **rijk geïllustreerd boek** over de Bossche stedelijke woon- en leefcultuur met bijdragen over kleding, interieurs, eten en drinken en vrijetijdsbesteding. Kortom over bijna drie eeuwen wonen, werken en leven in 's-Hertogenbosch.

Charles de Mooij en Aart Vos (red.), *'s-Hertogenbosch Binnenskamers. Aspecten van stedelijke woon- en leefculturen 1650-1850* ('s-Hertogenbosch/Zwolle 1999). f 35,-.

## Boschlogie: product van intensieve samenwerking

Het initiatief van het Koning Willem I College (Coen Free), het Stadsarchief (Peter-Jan van der Heijden) en de Kring 'Vrienden van 's-Hertogenbosch' (Norbert Lammers) heeft eind jaren tachtig geleid tot een succesvolle reeks cursussen over de geschiedenis van de stad: Boschlogie. Bijna duizend cursisten uit alle leeftijdsgroepen hebben een of meer series afgesloten en mogen zich *Boschloog* noemen. Elk jaar melden zich opnieuw vele belangstellenden aan. De organisatie dient nu zelfs parallelle groepen te organiseren om aan de groeiende vraag te kunnen voldoen. Het programma ziet er als volgt uit:

### Boschlogie I

- Jan van Ee
- 's-Hertogenbosch als vesting- en garnizoensstad**
- Stadsgids
- Het Noordbrabants Museum**
- Coen Free
- Literatuur van en over 's-Hertogenbosch**
- Frans van Gaal
- Sociale geschiedenis van 's-Hertogenbosch**
- Rien van Rosmalen
- Moderne architectuur in 's-Hertogenbosch**
- Wil Hartkamp
- De Citadel - het Rijksarchief**
- Henny van der Heijden-Molhuysen
- Inleiding algemene geschiedenis 's-Hertogenbosch**
- Rob van de Laar
- Archieven: hun voor- en achterkant**
- John Vermulst
- Het Bossche stadhuis**
- Peter Verhagen
- Historische achtergrond Binnendieze, met vaartocht**
- Kok de Bekker-Dupont
- De Illustre Lieve Vrouwe Broederschap**
- Kok de Bekker-Dupont
- Stadswandeling**
- Theo Gieles
- De geschiedenis van de Sint-Jan**
- Gids
- Rondleiding door de Sint-Jan**

### Boschlogie II

- Suze en Hein Bergé
- Museum Slager**
- Theo Hoogbergen
- Onderwijs van de Middeleeuwen tot nu**
- Jan Peijnenburg
- Geschiedenis Katholieke Kerk in het bisdom**

- Harry Boekwijt
- Bouwen en stedenbouw in de Middeleeuwen**
- Luc van Gent
- Oktober 1944: de bevrijding van 's-Hertogenbosch**
- Stephan Pas
- De Sint-Jacobskerk: van gasthuis tot kerk**
- Frans van Gaal
- Politiek in 's-Hertogenbosch: een recent overzicht**
- Jan van der Eerden
- Op zoek naar de symboliek van de Maria-omgang**
- Kees van den Oord
- Bossche cultuur**
- Nico van den Akker
- Ontstaan en ontwikkeling Reformatie in de stad**
- Jos van der Vaart
- Stedenbouwkundige zaken in de 19e en 20e eeuw**

### Boschlogie III

- Stephan Pas
- Wie, wat en hoe in de Middeleeuwen: 1185-1500**
- Theo Hoogbergen
- Opkomst en neergang van Bossche kloosters**
- Frans van Gaal
- Sport en spel doen het wel**
- Henny van der Heijden-Molhuysen
- Schuttersgilden**
- Antoon Verhagen/Anton van der Lee
- Archeologie**
- Cor Gilhaus/Jan van Ee
- 's-Hertogenbosch: vestingstad**
- Hans van der Laan
- De Bossche School, een stroming in de architectuur**
- René Vogels
- Molens**
- Christ Strijbos
- Bossche bouwstijlen**
- Harry van den Berselaar
- Het Bossche Dialect**
- Rob van de Laar
- Carnaval**
- Ad van de Ven
- Coudewater**

De cursussen *Boschlogie I en II* vinden plaats op achtereenvolgende zaterdagochtenden, meestal in het Koning Willem I College. De kosten bedragen f 150,- inclusief een inleidende syllabus. *Boschlogie III* bestaat uit afzonderlijke modules (op 2 tot 6 zaterdagochtenden), eveneens met een syllabus. Aanmelding voor alle cursussen (start in september a.s.) bij de 'Kring Vrienden van 's-Hertogenbosch', Kruisstraat 34 of bij de secretaris Frans Peters, Zuid-Willemsvaart 183, 5211 SG 's-Hertogenbosch, telefoon: 614 44 66.